

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/podziemie-antykomunisty/106120,Akcja-w-Gasocinie.html>

Oddział NZW st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój” (stoi z przodu), w szeregu od lewej: sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”, sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”, plut. Józef Maruszewski ps. „Sęp”, Jan Żbikowski ps. „Mucha”, NN (za „Rojem”), Eugeniusz Kurach ps. „Orzeł”, Henryk Fabisiak ps. „Lew”, Zygmunt Kozłowski ps. „Lis”, Tadeusz Suwiński ps. „Sokół”. Fot. Edmund Kołakowski, wiosna 1948 r., na posesji Stanisława Obiedzińskiego w Pokojewie gm. Bartoły (z zasobu AIPN)

ARTYKUŁ

Akcja w Gąsocinie

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: ELŻBIETA STRZESZEWSKA 15.03.2024

Ok. godz. 18.00, w kancelarii Posterunku MO w Gąsocinie pojawiło się trzech umundurowanych i uzbrojonych mężczyzn. Obezwładnili niestawiających oporu milicjantów oraz żołnierza KBW, a następnie zarekwizowali znajdujące się na posterunku broń, amunicję, raportówki i umundurowanie. Tak rozpoczęła się

kolejna udana akcja oddziału „Roja”.

W Sprawozdaniu Komendy Powiatu „Ciężki” od dnia 17.XII.1947 r. do dnia 3.IV.1948 r. czytamy:

„dnia 16.III.48 r.

a/ W miejscowości Gąsocin pow. Ciechanów rozbroiliśmy posterunek M.O., zdobyto C.K.M. systemu szczupak, dwie P.P.S., dwa K.B.K., dwa pistolety, oraz amunicję 500 szt. do K.B. i trzy granaty.

b/ SOPYŁA – wójt danej gminy przedwojenny komunista zlikwidowany.

c/ Kierownik szkoły MILEWSKI komunista przedwojenny dając fakty i obecnie j.n. usunięcie krzyży ze szkoły Harcerstwa, a założenie Z.W.M. i wyraził się, że żołnierzom A.P. by lał smołę gorącą do gardła, został zlikwidowany.

d/ Z kasy spółdzielni pobraliśmy 150.000. zł. dla przetransportowania zarekwirowaliśmy od wójta SOPYŁY konia. [...]

Podpisał K.P. „Ciężki”

/-/ Rój

zast. /-/ Kruk”

16 marca 1948 r. żołnierze z oddziału NZW dowodzonego przez st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza „Roja” przeprowadzili akcję zbrojną w Gąsocinie w gm. Sońsk. W trakcie akcji zaatakowano i rozbrojono posterunek Milicji Obywatelskiej, zniszczono agencję pocztową oraz dokonano rekwizycji środków z kasy młyna spółdzielczego i wykonano wyroki śmierci na miejscowych aktywistach komunistycznych współpracujących z bezpieczeństwem.

St. sierż. Mieczysław Dziemieszkiewicz ps. „Rój” wraz z członkami oddziału, 1948 r. Stoją od lewej: sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”, sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”, st. sierż. Mieczysław Dziemieszkiewicz ps. „Rój”, plut. Józef Maruszewski ps. „Sęp” (fot. z zasobu AIPN)

Sprawna akcja

Tego dnia, ok. godz. 18.00, w kancelarii Posterunku MO w Gąsocinie pojawiło się trzech umundurowanych i uzbrojonych mężczyzn. Obezwładnili niestawiających oporu milicjantów oraz żołnierza KBW, a następnie zarekwirowali znajdujące się na posterunku broń, amunicję, raportówki i umundurowanie. W tym czasie dwóch innych członków patrolu (prawdopodobnie po cywilnemu) zabezpieczało teren na zewnątrz.

Według informacji operacyjnych uzyskanych w trakcie śledztwa, akcję przeprowadził patrol z oddziału NZW dowodzonego przez st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój”. Oprócz dowódcy miał w niej brać udział również sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”. W przygotowania zaangażowanych było na pewno więcej osób, gdyż oddział „Roja” posiadał na terenie gm. Sońsk siatkę współpracowników. Wstępne raporty donosiły nawet o dwudziestoosobowej grupie napastników „uzbrojonych w broń maszynową i automatyczną”.

Funkcjonariusze MO z posterunku w Gąsocinie w 1948 r. (od lewej): kpr. Zygmunt Dobrowolski (komendant), kpr. Henryk Kurowski (zastępca komendanta), szer. Stanisław Malinowski (fot. z zasobu AIPN)

Po rozbrojeniu milicjantów na posterunku pozostał jeden z członków oddziału, zaś pozostali udali się wioski, gdzie dokonali rekwizycji środków z kasy młyna spółdzielczego – na potrzeby organizacji pozyskano 156 141 zł.

Wyroki śmierci

W trakcie akcji wykonano wyroki śmierci na wójcie gminy Sońsk Ignacym Sopyle oraz na kierowniku szkoły Stanisławie Milewskim. Obaj, określani w sprawozdaniu „Roja” jako „przedwojenni komuniści”, figurowali na posiadanym przez oddział wykazie konfidentów UB oraz aktywnych członków PPR i PPS pochodzących z gminy Sońsk.

Ignacy Sopyła (ur. 1887 r.), pomimo skromnego wykształcenia (2 klasy szkoły powszechnej), pełnił funkcję wójta od stycznia 1945 r. Kilka miesięcy wcześniej uniknął śmierci z rąk „Roja” za współpracę z władzami reżimu komunistycznego. Tym razem zginął, zastrzelony, w domu sołtysa wsi Czarneckiego.

**Oddział NZW st. sierż. Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój” (stoi z przodu), w szeregu od lewej: sierż. Stanisław Okuniecki ps. „Kruk”, sierż. Ildefons Tadeusz Żbikowski ps. „Tygrys”, plut. Józef Maruszewski ps. „Sęp”, Jan Żbikowski ps. „Mucha”, NN (za „Rojem”), Eugeniusz Kurach ps. „Orzeł”, Henryk Fabisiak ps. „Lew”, Zygmunt Kozłowski ps. „Lis”, Tadeusz Suwiński ps. „Sokół”.
Fot. Edmund Kołakowski, wiosna 1948 r., na posesji Stanisława Obiedzińskiego w Pokojewie gm.**

Bartołdy (z zasobu AIPN)

Stanisław Milewski, nauczyciel i kierownik szkoły w Gąsocinie (ur. 1902 r.), we wrześniu 1939 r. brał udział w walkach z Niemcami jako podporucznik 13. Pułku Piechoty. W czasie II wojny światowej przebywał w niewoli w oflagach II A Prenzlau oraz II E Neubrandenburg. Powrócił w 1945 r. i objął funkcję kierownika szkoły w Gąsocinie.

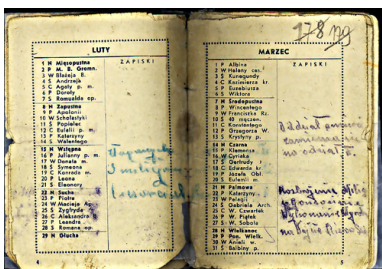
Postrzelony został w budynku szkoły podczas zebrania członków straży pożarnej. Według sporządzonego później meldunku napastnik

„[...] oświadczył kierownikowi Milewskiemu »za komunę i współpracę z Bierutem masz wyrok śmierci« i oddał trzy strzały, które ciężko raniły kierownika szkoły”.

Ciężko rannego przewieziono do szpitala w Ciechanowie, gdzie zmarł w trakcie operacji.

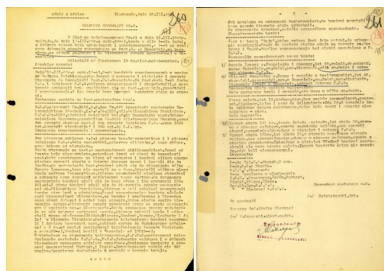
Pokłosie wydarzeń

Po zakończeniu działań, ok. godz. 20.00, broń i zarekwirowane rzeczy zostały załadowane na wóz, który wraz z koniem zabrano wójtowi. Przybysze odjechali najpierw w kierunku Soboklęszcza, a następnie na teren powiatu przasnyskiego. Dopiero wówczas, ze względu na zniszczoną agencję pocztową oraz zerwane połączenia telefoniczne, komendant posterunku udał się do pobliskiej Gołotczyzny i zawiadomił o wypadkach Komendę Powiatową MO w Ciechanowie. Zaalarmowano sąsiednie komendy powiatowe, jednostkę wojskową, grupy operacyjne KBW w Pułtusku i Płońsku. Przybyła na miejsce grupa operacyjna podjęła pościg, który zakończył się niepowodzeniem.

Kalendarzyk na rok 1948 z

wpisem dotyczącym akcji przeprowadzonej w Gąsocinie: „Rozbrojenie Milicj(i) w Gąsocinie. Wykonanie Wyrok(u) na Wujcie(i) Kierow(niku) Szk(oły)”. Kalendarzyk prawdopodobnie został znaleziony przy sierż. Stanisławie Okunieckim ps. „Kruk”, zastępcy „Roja”, zabitym przez żołnierzy KBW 28 grudnia 1948 r. w Szlasach Żalnych gm. Bartoły (z zasobu AIPN)

Meldunek specjalny nr 7 („odpis z odpisu”) złożony przez kpt. Stefana Bełchatowskiego, komendanta powiatowego MO w Ciechanowie, w sprawie wydarzeń mających miejsce 16 marca 1948 r. w Gąsocinie. Ciechanów, 18 marca 1948 r. (z zasobu AIPN)

Milicjanci z posterunku w Gąsocinie ponieśli konsekwencje swego postępowania. Niezwłocznie po wydarzeniu zmieniono całą załogę posterunku, a dotychczasowy komendant kpr. Zygmunt Dobrowolski i jego zastępca kpr. Henryk Kurowski zostali dyscyplinarnie wydaleny z MO, aresztowani i przekazani do dyspozycji Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Warszawie. Stwierdzono, że pozwalając z pobudek osobistych, tj. tchórzostwa, na rozbrojenie posterunku, i nie podejmując walki z napastnikami,

„dopuszcili się beczynności władzy tj. zaniechali wykonania czynów, które z tytułu służby powinni wykonać [...]”.

Za to przestępstwo, przewidziane w art. 142 § 1 kkwp, Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie skazał ich na 1,5 oraz 1 rok więzienia.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ